

DRIMON Краток извештај - Јуни 2008

Предизвици во меѓуграничниот менаџмент на води во регионот на Преспанското Езеро
Засновано на работилница на учесници (инволвирани страни) и Институционална анализа изведена од партнерите на
DRIMON проектот

Udaya Sekhar Nagothu¹, Eva Skarbøvik¹, Душко
Мукаетов², Spase Shumka³, Соња Боглевска²,
Тујана Секулоска², and Spiro Grazdhani³

¹Bioforsk, Norway; ²Земјоделски Институт, Скопје,
Македонија; ³Agricultural University of Tirana, Albania.

Овој извештај претставува кратко резиме на спроведената анализа на институциите и заинтересираните страни во рамките на DRIMON проектот. Целта е да се обезбеди информација за менаџерите и крајните корисници во Преспанскиот регион, за сегашната состојба на езерскиот екосистем, главните притисоци и институционалните и законски ограничувања за изведување на интегриран меѓуграничен менаџмент со водни ресурси. Основа за спроведената анализа е всушност работилницата на учесниците одржана во Мај 2008 во Претор, село лоцирано во Општината Ресен во Македонија. Како дополнување, информации беа исто така прибрани и од други извори, теренски посети и интервјуа со локалното население.

Важна цел на DRIMON¹ проектот (www.drimon.no) е да допринесе кон зголемена база на знаење и дијалог помеѓу учесниците за меѓуграничниот менаџмент на водните ресурси на две балкански езера-Голема Преспа и Скадар. Во овој краток извештај случајот со Голема Преспа е дискутиран врз основа на информации и податоци собрани досега од учесниците во проектот, посебно од работилницата на учесниците одржана во Претор, близу Ресен на 30 мај 2008.

¹ ДРИМОН (2006-2009) е истражувачки проект со полно име, "Интердисциплинарна процена на менаџментот со водни ресурси во две меѓугранични езера во Југоисточна Европа" - финансиран од Норвешкиот совет за истражувања

Голема Преспа 2008

Рационалното користење на езерото е значајно за голем број на корисници чија егзистенција зависи од истото.

DRIMON работилница 2008 Учесници

DRIMON проектот е главно заинтересиран за последиците од натрупувањето на хранивата во водите на Преспанското Езеро. Земјоделието и туризмот се идентификувани како два најважни сектори кои се причинители на ова.

Факти за Преспанското Езеро

- Поделено е меѓу Албанија, Македонија и Грција
- Највисоко лоцирано езеро на Балканот со надморска височина од 853м
- Големо но плитко езеро (274км површина, максимална длабочина 50м), со константно намалување на водостојот во последните години
- Основниот сектор ги вклучува земјоделството и зголемениот обем на туризам
- Вкупна обработлива површина 12500ha во Македонија, од кои под јаболкови насади спаѓаат 3000 ha и 1500ha во Албанија главно пченица, пченка, лозови насади и пасишта
- Регионот на Преспанското Езеро се смета за богат од аспект на

биодервизететот, со 17 видови на риби и преку 260 видови на птици, вклучувајќи и колонии на Далматински Пеликани

- Означено е како област од меѓународно значење според Рамсар конвенција

Работилница на DRIMON учесниците

DRIMON работилницата на учесници беше организирана во Претор на 30 Мај 2008, одржана со претстваници од различни агенции кои се директно или индиректно заинтересирани за водните ресурси во регионот на Голема Преспа. Тука се вклучени менаџери, креатори на политики и крајните корисници од неколку сектори, како од Албанска така и од Македонска страна.

Во работилницата, учесниците дискутираа и ги утврдија главните притисоци, конфликти или проблеми поврзани со користењето и управувањето со Преспанското Езеро, институционалните ограничувања за меѓуграничен менаџмент и нивните предлози за подобрување на менаџментот на водните ресурси.

Иако на работилницата не беа присутни сите клучни фактори од регионот, сепак беше направен добар преглед на сегашните предизвици и управувачката состојба во Македонскиот и Албанскиот дел од езерото Голема Преспа.

Истотака беше договорено, дека во иднина треба да се вложи поголем напор со цел вклучување и на учесници од Грција во работилниците.

Јаболката се основен земјоделски производ на Македонската страна

Притисоци и влијаниа врз Преспанското езеро

Зголемениот развој на земјоделството и туризмот беше оценето позитивно од учесниците, како и тоа дека овие сектори обезбедуваат вработување и поголем доход во регионот. Како и да е, развојот на овие сектори е исто така придружувач од негативни влијаниа врз животната средина во сливот вклучувајќи ги следниве:

- зголемена потреба (интерес) на вода за наводнување и вода за потребите на туризмот, која можеби допринесува кон набљудуваните флукуации на нивото на водата во езерото
- несоодветното користење на земјишните ресурси, особено во близина на езерскиот брег за изградба на хотели и ресторани и трансформирање на крајбрежјето во плажи
- загадувања од нетретираните отпадни и канализациони води, одливања од места на кои е депониран цврст отпад
- обработка на земјата близу реките и езерскиот брег, без вегетациони зони кои би го намалиле одливот на седименти, хранливи материи и пестициди
- загадувања од земјоделска механизација и опрема за прскање со пестициди, кои се измиваат директно во водите од реката или езерото
- уништување на шумите во сливното подрачје

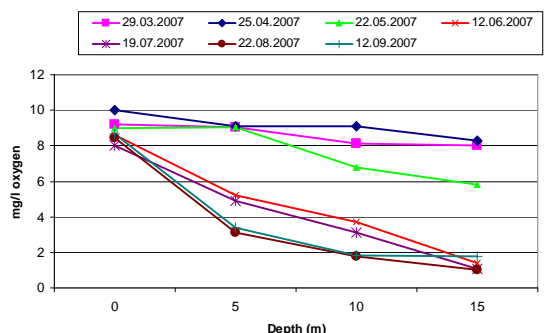
DRIMON програма за мониторинг на водите

За да се истражат влијанијата од земјоделството и туризмот на квалитетот на водите, од страна на DRIMON проектот беше поставена програма за мониторинг на квалитетот на водите. Примероци на вода се земаат редовно, како од Голема Река, така и од езерото. Мониторингот е фокусиран на хранивата и седиментите, но исто така се мерат и рН, ниво на кислород во езерото и кондуктивитет.

Набљудувањето е меѓугранично, со земање на примероци од двата дела на езерото од Албанија и од Македонија.

Во 2007, содржината на кислород на дното од езерото паднала за најмалку 2mg/l за време на летото (види во графикот подолу). Ова може да е резултат на зголемениот инпут на хранива кое резултира со зголемена појава на алги во езерото.

Намалувањето на количеството на кислородот може да допринесе за развој на оловото како токсичен гас на дното од езерото, кој пак може да предизвика смрт на рибите и останатиот жив свет во езерото. Програмата за набљудување ќе продолжи и во 2008, со цел понатамошно истражување на собраните хранива во езерото, како и на главните извори на истите.

Ниво на кислород во Преспанското Езеро. Во текот на летото забележано е драстично намалување на нивоата на кислород на дното на езерото

Туризмот и земјоделието во околината на Преспанското Езеро

Главните предлози од учесниците за намалување на влијанието врз околината на езерото и промовирањето на одржлив развој вклучуваа:

Туризам:

- Воведување на субвенции и заеми за локални претприемачи за изградба на туристички објекти од мали размери
- Подобрување на еко-туризмот со обезбедување на повеќе можности за тренинг на туристичките оператори, водичи, сопственици на хотели и локално население (слично на веќе превземените иницијативи од страна на село Брајчино/општина Ресен)
- Развој на долгорочен туристичкиот план во рамки на паркот Преспа со меѓународно учество на заинтересираните страни
- Промовирање на соработката помеѓу туристичките организации надвор од границите со цел понуда на интернационални туристички пакети
- Воведување на даночен систем (такси) во областа на животната средина, со санкции против непочитувањето на истите

Развојот на туризмот може да доведе до уништување на природните живеалишта на застапените видови (Преспанско Езеро во близина на Претор Мај 2008)

Земјоделие:

- Зголемување на ефективното користење на водата, со користење на подобри техники за наводнување (систем капка по капка)
- Понатамошен развојот на постоечката лабораторија за почвени анализи во Ресен со цел да се справи со зголемениот интерес за почвени анализи; кои пак ќе помогнат при апликација на ѓубривата во оптимални количини
- Одржување и подобрување на веќе постоечката мрежа од метеоролошки станици лоцирани во Преспанскиот регион за подобрување на предвидувањето на основните растителни болести и советување на фармерите за правилна употреба на пестициди

Преспанското Езеро е познато како важно живеалиште на птици, со 260 застапени видови.

- Обезбедување на сертифицирани садници на нови сорти јаболка
- Изградба на складишта за подобро складирање на овошјето со цел да им се обезбеди поголем профит на земјоделците

- Изградба на нови капацитети за основна преработка на овошјето и производство на овошна каша
- Спроведување на проекти за органско производство на јаболка

Како и да е, главни предизвици, идентификувани од страна на учесниците беа недостигот од адекватни финансиски ресурси и тешкотии од областа на интегрираниот меѓуграничен менаџмент.

Институционална и меѓугранична соработка

Учесниците заклучија дека има потреба од промовирање на интегриран менаџмент со водните ресурси во нивните земји, пред да се пристапи кон адресирање на проблемите во меѓуграничниот менаџмент.

Во последните години беа направени повеќе напори за соработка на различни агенции инволвирани во водниот менаџмент, за подобрување на националната соработка. На пример тоа е Албанската Национална Комисија за Води, која е формирана во 1996, како резултат на Законот за водни ресурси. Комисијата е управувана од страна на Премиерот, вклучувајќи ги и сите албански министри кои се инволвирани во водниот сектор. На локално ниво овој закон треба да придонесе кон оформување на совет и локални власти на ниво на сливови, но оваа имплементација е сеуште во постапка.

Често, механизмите на имплементација не се поставуваат на регионално и локално ниво, и одлуките за водниот сектор не се финансиски подржани. Во Македонија новиот закон за води е сеуште во постапка на ратификација од страна на Владата, и преостанува да се види дали новиот закон ќе ја подобри националната соработка меѓу агенциите од водниот сектор на различни нивоа.

Нови ресторани и хотели во изградба на брегот на Преспанското езеро (Претор Мај 2008)

Учесниците се изјаснија дека, иако Премиерите на трите крајбрежни земји потпишале декларација во 2000, со прогласување на Преспанското Езеро како трилатерален заштитен парк, од тогаш на тоа поле не се превземени поголеми активности. За поуспешен начин за зголемување на заедничкото дејствување на трите земји беше предложено превземање на иницијативи на локално ниво за заедничко дејствување помеѓу градоначалниците на трите меѓугранични општини во околината на Преспа, за научна соработка помеѓу трите земји, како и соработка во областа на културата. Беше предложен и заеднички мониторинг на Преспа со учество од сите три земји и интегрирано планирање од страна на локалните агенции во околината на Преспанското Езеро, по можност поддржано со интернационален меѓуграничен договор.

Понатамошни активности

Значајна препорака од работилницата на DRIMON учесниците, беше да се подготви детален долгогодишен развоен план и полиса во рамките на Преспанскиот регион. Најдобро, таков план да биде заеднички подготвен од сите три земји, повеќе под водство и организација на независно тело, како на пример UNDP/GEF или по можност раководено од независно тело составено од членови од сите три земји.

За да се постигне меѓугранична соработка, предност е да се имаат заеднички утврдени принципи за согласност. Директивата за води на Европската Унија (EU Water Framework Directive), би требало да биде корисна во овој контекст, и именување на Преспанската област како пробен слив за спроведување на директивата на ниво на трите земји, што претставува идеја и цел која DRIMON партнерите настојуваат да ја промовираат и постигнат.

Планирано е зголемување на селскиот туризам.

DRIMON проект (2006-2009)

Низ интегрирањето на природните и општествените науки DRIMON проектот ги идентификува целите кои се однесуваат на заштита на животната средина и обезбедува основни напатствија како овие цели може да се постигнат, преку разбирање на институционалните структури од двете страни на границата и подобрување на дијалогот помеѓу луѓето кои донесуваат одлуки, заинтересирани страни и научните работници. Партнери на проектот се:

- **Bioforsk** - Институт за земјоделие и истражувања од областа на животната средина (лидер на проектот) Норвешка
- **Земјоделски Институт**, Скопје Универзитет Св.Кирил и Методиј, Македонија
- **Земјоделски Универзитет**, Тирана, Албанија
- **Факултет за природни науки и математика**, Универзитет Црна Гора
- **NIVA**, Институт за водни истражувања, Норвешка

Проектот е финансиран од Норвешкиот Совет за Истражување
The DRIMON Project (2006-2009)

www.drimon.no

